

Antopäivä
3.9.2026Nro
520

MUUTOKSENHAKIJA Heli Hannele Välikangas

VASTAPUOLI Rovaniemen kaupunki

ASIA Vahingonkorvaus

RATKAISU, JOHON ON HAETTU MUUTOSTA

Rovaniemen hovioikeuden tähän liitetty tuomio
20.6.2024 nro 24/127266

MUUTOKSENHAKU KORKEIMMASSA OIKEUDESSA

Valituslupa on myönnetty 1.10.2025 oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 3 §:n 2 momentin 2 kohdan nojalla rajoitettuna kysymykseen, onko Välikangas menetellessään hovioikeuden tuomiossa selvitettyksi katsotulla tavalla ollut rikoslain 40 luvun 11 §:n 5 kohdassa tarkoitettu julkista valtaa käyttävä henkilö. Kysymys valitusluvan myöntämisestä muilta osin on siirretty ratkaistavaksi valituksen käsittelyn yhteydessä.

Välikangas on valituksessaan vaatinut, että hovioikeuden tuomio kumotaan ja korvausvaatimus hylätään.

Rovaniemen kaupunki on vastauksessaan vaatinut, että valitus hylätään. Siltä varalta, että Välikankaan ei katsota menettelleen virka-aseman väärinkäyttämisenä rangaistavalla tavalla, kaupunki on vaatinut, että Välikangas tuomitaan hovioikeudessa esitetyn rangaistusvaatimuksen mukaisesti törkeästä petoksesta ja Välikankaan vahingonkorvausvastuu perustetaan alemmissa tuomioistuimissa esitettyihin vaihtoehtoihin korvausperusteisiin. Lisäksi kaupunki on vaatinut, että Välikangas velvoitetaan korvaamaan sen oikeudenkäyntikulut Korkeimmassa oikeudessa 4 015 eurolla laillisine korkeineen.

VÄLITOIMI

Kaupunki on vastauksessaan vedonnut myös muihin vahingonkorvausvastuun perusteisiin kuin siihen perusteeseen, jota Välikankaan valitus koskee. Korkein oikeus on varannut asianosaisille tilaisuuden lausua kyseisten muiden vahingonkorvausvastuun perusteiden jatkokäsittelystä. Asianosaiset ovat antaneet lausumat.

KORKEIMMAN OIKEUDEN RATKAISU

Valituslupaa koskeva ratkaisu

Valituslupaa ei myönnetä siltä osin kuin kysymys valituslupan myöntämisestä on siirretty ratkaistavaksi valituksen käsittelyn yhteydessä.

Käsittelyratkaisu

Kaupunki on vastauksessaan Korkeimmalle oikeudelle esittänyt vaatimuksen Välikankaan tuomitsemisesta rangaistukseen törkeästä petoksesta, mikäli Välikankaan valitus menestyy. Korkein oikeus toteaa, etteivät asianosaiset ole hakeneet muutosta hovioikeuden ratkaisuun asiassa esitettyjen rangaistusvaatimusten osalta. Hovioikeuden ratkaisu on siten näiltä osin jäänyt lainvoimaiseksi. Kaupungin vastauksessaan esittämä rangaistusvaatimus jätetään tutkimatta.

Pääasiasratkaisun perustelut

Asian tausta

1. Rovaniemen kaupungin kaupunginhallitus on 30.3.2017 pidetyssä kokouksessa päättänyt kaupungin rahoitusyksikön esityksen mukaisesti sijoittaa kaksi miljoonaa euroa kahdesta kaupungin rahastosta erään yhtiön velkakirjoihin. Sijoitus on toteutettu erään sijoituspalveluja tarjonneen yhtiön kautta tämän kanssa tehdyn sopimuksen perusteella.

2. Kaupungin konserniasiamiehenä toiminut Välikangas on yhdessä hänen esihenkilönään toimineen rahoitusyksikön päällikön kanssa valmistellut sijoitusesityksen kaupunginhallituksen kokoukseen. Välikangas on muun muassa hoitanut yhteydenpidon sijoituspalveluiden tarjoajan edustajaan ja laatinut

tämän avustuksella sijoitusta koskevan esittelytekstin. Välikangas ei ole tekoaikana ollut virka- tai siihen rinnastettavassa palvelussuhteessa kaupunkiin.

3. Hovioikeus on käräjäoikeuden tavoin katsonut, että Välikangas oli valmistelleessaan kysymyksessä olevaa sijoitusta ollut julkista valtaa käyttävä henkilö. Hänen on katsottu menetelleen tavalla, joka täyttää perusmuotoisen virka-aseman väärinkäyttämisen tunnusmerkistön. Koska syyteoikeus tältä osin on ollut vanhentunut, syyte ja asianomistajan rangaistusvaatimus on hylätty. Välikangas on kuitenkin velvoitettu korvaamaan kaupungille kyseisellä menettelyllä aiheuttamansa taloudellinen vahinko, koska se on katsottu aiheutetuksi rangaistavaksi säädetyllä teolla.

Kysymyksenasettelu

4. Korkeimmassa oikeudessa on ratkaistavana vaatimus taloudellisen vahingon korvaamisesta sillä perusteella, että vahinko on aiheutettu virka-aseman väärinkäyttämisenä rangaistavaksi säädetyllä teolla. Tämän osalta Korkeimman oikeuden ratkaistavana on kysymys siitä, onko Välikangas ollut kaupunginhallituksen sijoituspäätöstä valmistellessaan rikoslain 40 luvun 11 §:n 5 kohdassa tarkoitettu julkista valtaa käyttävä henkilö.

Sovellettavat säännökset ja niiden esityöt

5. Vahingonkorvauslain 5 luvun 1 §:ssä säädetään muun muassa, että milloin vahinko on aiheutettu rangaistavaksi säädettyllä teolla, vahingonkorvaus käsittää hyvityksen myös sellaisesta taloudellisesta vahingosta, joka ei ole yhteydessä henkilö- tai esinevahinkoon.

6. Rikoslain 40 luvun 7 §:n 1 momentin mukaan virkamies on tuomittava virka-aseman väärinkäyttämisestä muun muassa, jos hän hankkiakseen itselleen tai toiselle hyötyä taikka aiheuttaakseen toiselle haittaa tai vahinkoa rikkoo virkatöinnassa noudatettaviin säännöksiin tai määräyksiin perustuvan virkavelvollisuutensa osallistuessaan päätöksentekoon tai sen valmisteluun tai käyttäessään julkista valtaa muissa virkatehtävissään (1 kohta).

7. Rikoslain 40 luvun 12 §:n 1 momentin mukaan kyseisen luvun virkamiehestä koskevia säännöksiä sovelletaan julkista luottamustehtävää hoitavaan henkilöön ja julkista valtaa käyttävään henkilöön.

8. Rikoslain 40 luvun 11 §:n 5 kohdan mukaan julkista valtaa käyttävällä henkilöllä tarkoitetaan sitä, jonka tehtäviin lain tai asetuksen nojalla kuuluu antaa toista velvoittava määräys tai päättää toisen edusta, oikeudesta tai velvollisuudesta taikka joka lain tai asetuksen nojalla tehtävässään tosiasiallisesti puuttuu toisen etuun tai oikeuteen (a ala-

kohta), sekä sitä, jonka lain tai asetuksen nojalla taikka viranomaiselta lain tai asetuksen nojalla saadun toimeksianton perusteella kuuluu osallistua edellä tarkoitettujen päätöksen valmisteluun säännöksessä kuvatuin tavoin (b alakohta).

9. Virkamiehen rikosoikeudellinen vastuu ulotettiin ensi kerran koskemaan eräitä muita julkista valtaa käyttäviä henkilöitä, kun rikoslain virkarikossäännökset uudistettiin rikoslain muuttamisesta annetulla lailla 792/1989. Uudistusta koskevassa hallituksen esityksessä (HE 58/1988 vp) oli tältä osin ehdotettu käsitettä ”hoitaa julkista tehtävää”, joka kuitenkin muutettiin eduskuntakäsittelyssä lakivaliokunnan ehdotuksesta muotoon ”käyttää julkista valtaa”. Lakivaliokunta perusteli muutosehdotustaan sillä, että julkisen tehtävän hoitamista ei laaja-alaisuutensa takia pidetty riittävän tarkkarajaisena. Suppeammalla julkisen vallan käyttämisen käsitteellä puolestaan tarkoitettiin lähinnä jollekin annettua valtuutusta päättää yksityisen edusta, oikeudesta tai velvollisuudesta. (LaVM 7/1989 vp s. 6.)

10. Rikoslain 40 luvun 11 §:n 5 kohdan säätämiseen johtaneen hallituksen esityksen perusteluiden mukaan määritelmän a alakohdan on tarkoitus pääosin vastata sitä, mitä entuudestaan on tarkoitettu julkisen vallan käytöllä, mutta määritelmässä nimenomaisesti kuvattaisiin oikeustieteessä vakiintuneen käsityksen mukainen julkisen vallan käytön ydinalue. Määritelmä merkitsi myös sitä, että aikaisemmasta poiketen julkisyhteisön työntekijä voisi olla julkista valtaa käyttä-

vä henkilö. Edelleen perusteluiden mukaan määritelmän b alakohta ulottaisi rikosoikeudellisen virkavastuun osaan julkisen vallan käytön valmistelua, tavoitteena saattaa rikosoikeudellisen virkavastuun piiriin sellainen julkisen vallan käytön valmistelu, jossa tosiasiallisesti määrätään julkisen vallan käyttöä sisältävän päätöksen tai muun toimen sisällöstä tai ainakin keskeisesti vaikutetaan sen muotoutumiseen. (HE 77/2001 vp s. 53.)

Oikeudellisen arvioinnin lähtökohdat

11. Korkein oikeus toteaa, että muiden kuin rikoslaissa tarkoitettujen virkamiesten ja julkista luottamustehtävää hoitavien henkilöiden kohdalla virka-aseman väärinkäyttämisen tunnusmerkistön täyttyminen edellyttää aina sitä, että kysymys on julkista valtaa käyttävästä henkilöstä. Edelleen Korkein oikeus toteaa, että se, jonka kuuluu osallistua päätöksen valmisteluun rikoslain 40 luvun 11 §:n 5 kohdan b alakohdassa tarkoitettulla tavalla, on kyseisen valmistelutehtävänsä perusteella julkista valtaa käyttävä henkilö vain, jos itse päätöksessä on kysymys kohdan a alakohdassa tarkoitusta julkisen vallan käytöstä.

12. Julkisen vallan käyttö ei ole lainsäädännöllisenä käsitteenä täysin yhdenmukainen, vaan sitä voidaan tulkita eri yhteyksissä jossain määrin eri tavoin. Se, mitä virkarikoksia koskevassa sääntelyssä tarkoitetaan julkista valtaa käyttävällä henkilöllä, määritellään rikoslain 40 luvun

11 §:n 5 kohdassa, jonka säännöksiä ei rikosoikeudellinen laillisuusperiaate huomioon ottaen tule tulkita laajentavasti. Kyseisestä lainkohdasta ilmenevin tavoin päätöksenteolla on siinä tarkoitettu vakiintuneen käsityksen mukaista julkisen vallan käytön ydinaluetta.

13. Kunnallinen päätöksenteko voi koskea laadultaan hyvin monenlaisia asioita. Vaikka päätöksenteko tapahtuu kunta-laissa säädetyssä järjestyksessä ja päätösten toimeenpanemiseen käytetään julkisia varoja, kysymys ei välttämättä ole toisen edusta, oikeudesta tai velvollisuudesta päättämisestä ja siten rikoslain määritelmäsäännöksessä tarkoitettua julkisen vallan käyttämisestä. Se, onko kysymys viimeksi mainitusta, on arvioitava tapauskohtaisesti ottaen huomioon, millaista asiaa päätöksenteko koskee.

14. Korkein oikeus katsoo, että rikoslain 40 luvun 11 §:n 5 kohdan a alakohdassa tarkoitettu toisen edusta, oikeudesta tai velvollisuudesta päättäminen ei lähtökohtaisesti pidä sisällään julkisyhteisön yksityisoikeudellisia oikeustoimia taikka sellaisiin ryhtymistä koskevaa päätöksentekoa. Näissä tilanteissa kysymys ei yleensä ole sellaisesta yksipuolisesta määräämisestä toisen oikeusasemasta tai siihen puuttumisesta, joka on tunnusomaista määritelmäsäännöksessä tarkoitettulle julkisen vallan käytön ydinalueelle, vaan tasaveroisten osapuolten välisestä yhteistoiminnasta ja sitä koskevasta julkisyhteisön sisäisestä päätöksenteosta.

15. Rovaniemen kaupunginhallitus on kunnan taloudenhoitoa ja sijoitustoimintaa koskevan yleisen toimivaltansa nojalla päättänyt sijoittaa kunnan varoja useampiin sijoituskohteisiin erään yksityisen sijoituspalveluita tarjoavan yhtiön kautta. Sijoituksia koskeva sopimussuhde sijoituspalveluiden tarjoajan kanssa on ollut luonteeltaan yksityisoikeudellinen. Vastaavia sopimuksia voivat solmia yhtä lailla erilaiset yksityiset yhteisöt ja yksityishenkilötkin. Kaupungin oikeutta ryhtyä tämän kaltaiseen oikeustoimeen ei ole erikseen säännelty. Kaupungin sopimuspuolena olleella sijoituspalveluiden tarjoajalla ei ole ollut lainsäädäntöön perustuvaa oikeutta saada kaupungilta tietyin edellytyksin varoja sijoitettavaksi, eikä kaupungilla ole ollut sijoituspalveluiden tarjoajaan nähden lainsäädäntöön perustuvaa yksipuolista määräysvaltaa tämän kaltaisessa asiassa.

16. Korkein oikeus katsoo edellä lausutun perusteella, että kaupungin rahavarojen sijoittamista koskeva sopimussuhde tässä asiassa ei ole sisältänyt rikoslain 40 luvun 11 §:n 5 kohdan a alakohdassa tarkoitettulle julkisen vallan käytölle ominaisia yksipuolista määräysvaltaa osoittavia piirteitä. Kaupunginhallituksen päätöstä kyseiseen oikeustoimeen ryhtymisestä ei siten voida pitää rikoslaissa tarkoitettuna julkisen vallan käyttönä, vaikka se on tapahtunut kunnallisen päätöksenteon menettelytapoja noudattaen ja kysymys on ollut julkisten varojen sijoittamisesta.

17. Korkein oikeus katsoo näin ollen, ettei kaupunginhallituksen päätöksessä varojen sijoittamisesta ole ollut kysymys 40 luvun 11 §:n 5 kohdan a alakohdassa tarkoitettusta julkisen vallan käytöstä. Kun päätös, jonka valmisteluun Välikangas on osallistunut, ei ole ollut luonteeltaan julkisen vallan käyttämistä, myöskään kyseisen päätöksen valmistelu ei ole voinut olla julkisen vallan käyttöä.

Johtopäätös

18. Korkein oikeus katsoo edellä lausutun perusteella, ettei Välikangas ole kaupunginhallituksen tekemää sijoituspäätöstä valmistellessaan ollut rikoslain 40 luvun 11 §:n 5 kohdassa tarkoitettu julkista valtaa käyttävä henkilö. Näin ollen hänen kyseiseen menettelyynsä ei sovelleta rikoslain 40 luvun virkamiestä koskevia säännöksiä sillä tavoin kuin luvun 12 §:n 1 momentissa säädetään. Tästä seuraa, että Välikangas ei ole menetellyt mainitun luvun 7 §:ssä rangaistavaksi säädetyllä tavalla eikä hän ole tällä perusteella velvollinen korvaamaan kaupungille aiheutunutta taloudellista vahinkoa.

Asian jatkokäsittely

19. Kaupunki on vastauksessaan Korkeimmassa oikeudessa vedonnut toissijaisesti vahingonkorvausvaatimuksensa perusteena siihen, että Välikangas on aiheuttanut vahingon petosrikkoksena rangaistavaksi säädetyllä teolla. Viimesijaisesti

kaupunki on katsonut, että vahingon korvaamiselle on muu vahingonkorvauslain 5 luvun 1 §:ssä säädetty peruste.

20. Alemmat tuomioistuimet eivät ole tuomioissaan antaneet ratkaisua Välikankaan korvausvelvollisuudesta kaupungin vetoamalla toissijaisella tai viimesijaisella perusteella. Oikeusastejärjestys huomioon ottaen asian käsittelyä on jatkettava käräjäoikeudessa näiden korvausperusteiden arvioimiseksi.

Puolustajan määräys

21. Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 2 luvun 4 §:n 3 momentin mukaan, jos sanotun luvun 1 §:n mukaiset edellytykset puolustajan määräämiselle lakkaavat, puolustajan määräys raukeaa, jollei tuomioistuin vastaajan oikeusturvan vuoksi erityisestä syystä toisin päättä. Tässä tapauksessa Välikankaan puolustajan määräyksen perusteena olleet edellytykset ovat lakanneet. Asian laadun vuoksi Korkein oikeus katsoo, että on erityinen syy jatkaa puolustajan määräystä Korkeimmassa oikeudessa.

Päätöslauselma

Hovioikeuden ja käräjäoikeuden tuomiot kumotaan Välikankaan korvausvelvollisuuden osalta.

Asia palautetaan vahingonkorvausvaatimuksen toissijaisten ja viimesijaisten perusteiden osalta Lapin käräjäoikeuteen, jonka tulee huomioon ottaen palauttamisen syy omasta aloitteestaan ottaa asia näiltä osin käsiteltäväkseen.

Valtion varoista maksetaan asianajaja Jaakko Kupariselle palkkioksi Välikankaan puolustamisesta Korkeimmassa oikeudessa asian hoitamisen edellyttämän kohtuulliseksi harkitun 20 tunnin työmäärän perusteella 2 400 euroa sekä arvonnlisäveron määrä 612 euroa.

Käräjäoikeuden on asian ratkaistessaan lausuttava Rovaniemen kaupungin esittämästä oikeudenkäyntikuluvaatimuksesta sekä edellä mainitun palkkion mahdollisesta korvaamisesta valtiolle.

Tätä kaikki asianomaiset noudattakoot.

KORKEIN OIKEUS

Ari Kantor

Tuomo Antila

Juha Mäkelä

Timo Ojala

Pekka Pulkkinen

Kristian Sjöblom